

BİREYSEL EMEKLİLİKTE VERGİ AVANTAJLARI ARTIRILDI **DEVLET KATKISI SAĞLANDI**

Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilerek 29.06.2012 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 6327 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile bireysel emeklilik tasarruf ve yatırım sistemine katılanlara sağlanan vergi avantajları artırılmış, ayrıca devlet desteği sağlanmıştır. Bugünkü yazımızda gelir vergisi avantajı ve devlet katkısı üzerinde duracağız.

Bilindiği gibi Bireysel Emeklilik Sistemi, 4632 sayılı, Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun; Başta Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Sermaye Piyasası Kurulu olmak üzere ilgili tüm kesimlerin görüş ve önerilerinin değerlendirildiği ortak bir metin ve sosyal güvenlik reformunun bir parçası olarak TBMM tarafından 28 Mart 2001 tarihinde kabul edilip, 7 Nisan 2001 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmasıyla sistem oluşmuştur. Kanun, yayımı tarihinden itibaren 6 ay sonra 7 Ekim 2001 tarihinde yürürlüğe girmiş ve sistem işlemeye başlamıştır.

Sisteme Katılım

Sisteme medeni haklarını kullanma ehliyetine sahip olanlar, belirli sebeplerle erken yaşta evlenmiş 15 yaşındaki kişiler de dahil, sisteme katılabilir. Sisteme katılım için herhangi bir işyerinde çalışma zorunluluğu yoktur. Sisteme katılacak kişiler, bireysel emeklilik şirketiyle bir emeklilik sözleşmesi imzalamak suretiyle sisteme girişlerini yaparlar. Sözleşme; katılımcıların sisteme girmesine, ayrılmasına, emekli olmasına, katkıların ödenmesine, bu katkıların bireysel emeklilik hesaplarında izlenmesine, fonlarda yatırıma yönlendirilmesine ve katılımcı veya lehtarlarına yapılacak olan ödemelere ilişkin esasları içerir. Katılımcıların ödedikleri katkı payları, bireysel emeklilik şirketi tarafından oluşturulan ve katılımcıların seçtiği Emeklilik Yatırım Fonlarında değerlendirilir. Katılımcılar katkı paylarının yatırıma yönlendirildiği bu fonları senede dört kez değiştirebilme hakkına sahiptirler. Bu hak sayesinde, zaman içerisinde piyasalarda veya kendi risk tercihlerinde oluşan değişikliklere göre bireysel emeklilik hesaplarındaki birikimlerinin bulunduğu fonları kısmen de olsa yönetebilme imkânına sahip olurlar.

Katılımcılar, Bireysel Emeklilik Sisteminde sözleşmenin imzalandığı tarihten itibaren en az 10 yıl (120 adet) prim ödedikten sonra emekli olmaya hak kazanırlar. Emekliliğe hak kazanan katılımcılar, kendilerine sağlanan vergi avantajlarından faydalanmak suretiyle hesaplarındaki birikimlerini toplu olarak alabilir veya kendilerine maaş bağlanmasını talep edebilirler.

Gelir Vergisi Avantajları

İşveren Katkılarının Desteklenmesi

Yapılan son değişiklik öncesinde işverenin gider yazabileceği bireysel emeklilik katkı payı çalışanın brüt ücretinin % 10 u ile sınırlı iken, bu oran yüzde elli artışla , 6327 Sayılı Kanunun 4.maddesiyle değişen Gelir Vergisi Kanunu 40.ncı madde 9.ncu bende göre % 15 olmuştur. (Yürürlük 01.01.2013). Bent hükmüne göre, işverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları (İşverenler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen ve ücretle ilişkilendirilmeksizin ticari kazancın tespitinde gider olarak indirim konusu yapılacak katkı paylarının toplamı) ödemenin

yapıldığı ayda elde edilen **ücretin %15'ini** ve **yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını** aşamaz. (Gerek işverenler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları, gerekse Gelir Vergisi Kanunu'nun 63. üncü maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi kapsamında indirim konusu yapılacak prim ödemelerinin toplam tutarı, ödemenin yapıldığı ayda elde edilen ücretin %15'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz.)

Bendin son paragrafı da değiştirilmiş ve " Bakanlar Kurulu bu oranı yarısına kadar indirmeye, iki katma kadar artırmaya ve belirtilen haddi, asgari ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yeniden belirlemeye yetkilidir." şeklini almıştır.

Bakanlar Kurulu kendisine verilen bu yetkiyi kullanarak halen asgari ücretin yıllık tutarının bir katı olan üst sınırı iki katına çıkarırsa, daha çok çalışan bu sistemden yararlanabilecektir.

Çalışanlara Doğrudan Sağlanan Destek Artırılmıştır.

6327 sayılı Kanununun 5.maddesiyle değişen Gelir Vergisi Kanunu'nun 63.ncü maddesi 3.ncü bendine göre; (**Yürürlük 01.01.2013**) sigortanın Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan bir emeklilik veya sigorta şirketi nezdinde akdedilmiş olması şartıyla; ücretlinin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat sigortası poliçeleri için **hizmet erbabı tarafından ödenen** primlerin %50'si ile ölüm, kaza, sağlık, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta poliçeleri için **hizmet erbabı tarafından ödenen** primler gelir vergisi matrahından indirilir. (İndirim konusu yapılacak primler toplamı, ödendiği ayda elde edilen ücretin % 15'ini ve **yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını** aşamaz. Bakanlar Kurulu bu bentte yer alan oranları yarısına kadar indirmeye, iki katına kadar artırmaya ve belirtilen haddi, asgari ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yemden belirlemeye yetkilidir.)

01.01.2013 te yürürlüğe girecek bu değişikliklerle gerek hayat sigortaları gerekse bireysel emeklilik için ücret gelir vergisinin hesabında indirim konusu yapılacak prim miktarı artırılmıştır. Emeklilik ya da sigorta şirketi ile hayat sigorta poliçesi yapanlar ödedikleri primin % 50 sini; ölüm kaza, hastalık, analık, işsizlik, doğum v.b sigortası yaptırılanlar brüt ücretlerinin % 15 ini indirim konu edebileceklerdir. Değişiklik öncesinde bu oranlar % 10 ve % 5 şeklindeydi.

Yıllık Beyanname Veren Mükellefler

GVK 63.ncü madde ile çalışanlara sağlanan hayat ve sağlık sigortası prim desteği artışı yıllık beyanname veren gelir vergisi mükellefleri için de kabul edilmiştir. GVK 'nun 89.ncü maddesinin (6327 sayılı kanununun 8. maddesiyle değişen) birinci fıkrası 1.nci bendine göre; (**Yürürlük 01.01.2013**) "Beyan edilen gelirin %15'ini ve **asgari ücretin yıllık tutarını** aşmamak şartıyla (Bu şartın tespitinde işverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları ile 63'üncü maddenin binci fıkrasının (3) numaralı bendi ve bu bent kapsamında indirim konusu yapılacak prim ödemelerinin toplam tutarı birlikte dikkate alınır.) mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat sigortalarına ödenen primlerin %50'si ile ölüm, kaza, hastalık, sağlık, sakatlık, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta primleri gelir vergisi matrahından indirilir. (Sigortanın Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan bir emeklilik veya sigorta şirketi nezdinde akdedilmiş olması, prim tutarlarının gelirin elde edildiği yılda ödenmiş olması ve gelirler arasında ücretler varsa bu ücretlerin daha önce vergileri hesaplanırken bu primlerin indirilmemiş olması şartıyla indirim yapılır. Çocukların ayrı beyanname vermeleri halinde, bunlara ait prim kendi gelirlerinden indirilir.)

Katılımcılara Destek Katkısı

Emeklilik sistemine sağlanan ve yukarıda açıklanan gelir vergisi desteğine ilaveten ilk defa ayrıca **devlet katkısı**yla da sisteme katılım ciddi ölçüde teşvik edilmektedir. 6327 Sayılı Kanunla gelen Devlet katkısı ile ilgili düzenleme şöyledir:

İşveren tarafından ödenenler hariç, katılımcı adına bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı paylarının **yüzde yirmi beşine** karşılık tutar, şirketler tarafından emeklilik gözetim merkezine iletilen bilgiler esas alınarak Devlet katkısı olarak emeklilik gözetim merkezince hesaplanır. Devlet katkısı, Müsteşarlık bütçesine konulan ödenekten katılımcıların ilgili hesaplarına şirketler aracılığıyla aktarılacak üzere emeklilik gözetim merkezine ödenir, Şu kadar ki, bir katılımcı için bir takvim yılında ödenen ve Devlet katkısı tutarının hesaplanmasına esas teşkil eden katkı paylarının toplamı ilgili takvim yılına ait hesaplamaya ilişkin dönemin sona erdiği tarihte geçerli brüt asgari ücretin hesaplama dönemine isabet eden toplam tutarını aşamaz.

Bu ödenekten bütçenin diğer kalemlerine hiçbir şekilde aktarma yapılamaz. Devlet katkısı, katkı payı Ödemelerinden ayrı olarak takip edilir ve Müsteşarlıkça belirlenen yatırım araçlarında yatırıma yönlendirilir.

Katılımcılardan bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra;

- a) En az **üç yıl** sistemde kalanlar **Devlet katkısı** ve varsa **getirilerinin yüzde onbeşine**,
- b) En az **altı yıl** sistemde kalanlar **Devlet katkısı** ve varsa **getirilerinin yüzde otuzbeşine**,
- c) En az **on yıl** sistemde kalanlar **Devlet katkısı** ve varsa **getirilerinin yüzde altmışına**, hak kazanır. Bu sürelerin hesabında emeklilik sözleşmesi esas alınır.

Bireysel emeklilik sisteminden **emeklilik hakkı kazananlar** ile bu sistemden **vefat** veya **maluliyet** nedeniyle ayrılanlar **Devlet katkısı** ve varsa **getirilerinin tamamına** hak kazanır. Devlet katkısı ve getirilerinden hak kazanılan tutarlar sistemden ayrılma veya emeklilik durumunda katılımcıya ödenir.

Vefat veya maluliyet hariç sistemden emekli olmadan ayrılan katılımcıların Devlet katkısına ilişkin hesabındaki varsa hak kazanılmayan birikim tutarı genel bütçeye gelir kaydedilir veya katılımcılara yapılacak Devlet katkısı ödemesine mahsup edilebilir. Hak kazanılmayan tutarlarla ilgili mahsuplaşma işlemleri ile bu işlemlerin gerçekleştirilme sürelerine ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığının görüşü alınarak Müsteşarlıkça belirlenir. Devlet katkısının hesaplanmasına, ilgili hesaba ve hak sahiplerine ödenmesine, yatırıma yönlendirilmesine, ödeme ve yatırıma yönlendirme işlemlerinin yerine getirileceği sürelerle ve bu madde uyarınca yapılacak diğer işlemlere ilişkin esas ve usuller Müsteşarlıkça belirlenir.

Devlet katkısı ve getirilen haczedilemez, rehin edilemez, iflas masasına dâhil edilemez.

Vergi Tevkifat Uygulaması Düzeltildi

Bireysel Emeklilik sistemine giren 2,5-3 milyon katılımcının emekli olarak veya 10 yıllık süreden önce sistemden çıkışında bireysel emeklilik şirketlerinden katılımcıya yapılacak (geri) ödeme sırasında gelir vergisi kesintisinin nasıl yapılması gerektiği uzun tartışma konusu olmuştu. Söz konusu geri ödeme tutarı temelde **2** kalemden oluşuyor; **ilki**, katılımcının sisteme yatırdığı katılım paylarının iadesi, **ikincisi** de katılımcının hesabının işletilmesi neticesinde oluşan neması.

Gelir İdaresi, gelir vergisi kesintisinin söz konusu ödemenin **tamamı** üzerinden, yani anapara ve faiz tutarının tamamı üzerinden yapılması gerektiğini, çünkü Kanunun bunu öngördüğünü, katılımcılar ise, anapara üzerinden stopaj yapılmasının işin özüne ve mantığına aykırı olduğunu savunuyorlardı

6327 sayılı Kanunun 6 ncı maddesiyle 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (15) numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"15. Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile sigorta ve emeklilik şirketleri tarafından;

- a) On yıldan az süreyle prim veya aidat ödeyerek ayrılanlara ödenen **irat** tutarları,
- b) On yıl süreyle prim veya aidat ödeyerek ayrılanlar ile vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara ödenen **irat** tutarları."

Böylece ana para üzerinden değil, sadece bunlardan elde edilen **irad** tevkifat kapsamına alınarak tartışmaya ve hatalı uygulamaya son verilmiştir. Yeni eklenen aşağıdaki bentte yer alan düzenlemeye göre; Devlet katkılarından elde edilen iradlar da tevkifata konu olacaktır. Yeni bent aşağıda olduğu gibidir.

"16. Bireysel emeklilik sisteminden;

a) **On yıldan az** süreyle katkı payı ödeyerek **ayrılanlar** ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği **irat tutarı** (28/3/2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan Devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil.),

b) **On yıl süreyle** katkı payı ödemiş olmakla birlikte **emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar** ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği **irat** tutarı (4632 sayılı Kanun kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan Devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil),

c) **Emeklilik hakkı kazananlar** ile bu sistemden **vefat, maluliyet** veya **tasfiye** gibi zorunlu nedenlerle **ayrılanlara** yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı (4632 sayılı Kanun kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan Devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil)."

"Bu maddenin ikinci fıkrasının (15) numaralı bendinde yer alan **irat tutarı**; varsa fesih ve iştirak kesintisi indirilmeden önceki birikim tutarından, yatırıma yönlendirilen tutar indirilerek bulunur. Aynı fıkranın (16) numaralı bendinde yer alan irat tutarı; hak kazanılan Devlet katkısı ve getirileri dahil ödemeye konu toplam birikim tutarından, (varsa ertelenmiş giriş aidatı indirilmeksizin) ödenen katkı payları ve Devlet katkısının hak edilen kısmı indirilerek bulunur."

Kesilen Vergilerin İadesi

6327 Sayılı Kanunun Geçici 1.maddesi ile de **29.08.2012'den önce** fazla kesilen verginin iadesine de imkan tanındı. Bu konuda Maliye Bakanlığı'nca 83.No.lu Gelir Vergisi Kanunu Sirküleri yayınlanmıştır. Anılan Sirkülerde iade prosedürü açıklanmıştır.